

K I T U R A BUDUĆNOST NA POZORNICI

U predstavi Tomaža Pandura u sklopu Dubrovačkih ljetnih igara na nepristupačnoj tvrđavi Lovrijenac složen je videoobjekt preko kojeg se prelijevala voda. Prvi put se u hrvatskom teatru koristio hologram, čija se cijena kreće od 20.000 do 300.000 eura, ovisno o dimenziji i količini sadržaja.

'Medeja' je otvorila put hologramu u

44
AKTUAL 7.8.2012.

JEDAN OD RIJETKIH NA SVIJETU

Dorijan Kolundžija je vizualni umjetnik koji smišlja nove optičke varke ili naprednom kompjutorskom tehnologijom stvara predimenzioniranu realnost. Kinetički zidovi, laseri, hologrami i sve ostalo njegova su svakodnevnica

/NAPISALA/ BRANKA PRICA / branka.prica@aktual.hr
 /SNIMIO/ ALJOŠA REBOLJ

Prošlotjedna premijera na Dubrovačkim ljetnim igrama, predstava "Medeja" Tomaža Pandura, pokazala je koliko je kazalište podložno osuvremenjavanju. To je prvi put u Hrvatskoj da se u nekoj ozbiljnijoj kazališnoj produkciji koriste hologramske tehnologije u videoprojeksijama, koje su inače i svojevrsna novost u svijetu. Na povijesnu i nepristupačnu tvrđavu Lovrijenac na kojoj se održala predstava dopremljene su tone opreme, kao i morska voda u bačvama. Sve je to bilo potrebno da bi se složio neobičan videoobjekt veličine 14 x 3 x 4,5 metara preko kojeg se za potrebe "Medeje" prelijevala voda. Hologrami su osigurali četvrtu dimenziju "Medeje", jer je projiciran virtualni akvarij u kojem plivaju junaci predstave, a vodom koja se doslovno prelijevala preko ekrana svi su ti elementi dobili i intruzivni kontakt u glumu. Voda je fizički povezala gornji, snimljeni dio scene, kojim se pokazuje nadsvijest i ono što je neodglumljivo, s realnom akcijom, te su glumci u predstavi djelomično mokri.

Ukratko, Lovrijenac je zahvaljujući "Medeji" bio idealna kulisa na kojoj je publika mogla doživjeti novo iskustvo - uvidjeti kako se korištenjem novih tehnologija u kazalištu može proširiti razina priče. Postići takvu kazališnu čaroliju nije lako i ona je rezultat suradnje Tomaža Pandura >

hrvatsko kazalište

36-godišnjim Beogradaninom Dorijanom Kolundžijom, vlasnikom tvrtke Galerija 12, koja se bavi isključivo novim tehnologijama i vizualnim efektima.

Dorijan Kolundžija je čovjek koji je odabrao zanimljivu profesiju - on je vizualni umjetnik koji svakodnevno smišlja nove optičke varke ili naprednom kompjutorskom tehnologijom stvara predimenzioniranu realnost. Kinetički zidovi, laseri, hologrami i sve ostalo njegova su svakodnevica i, iako se uglavnom koriste u komercijalne svrhe, posebno mu je zadovoljstvo kad može surađivati s redateljima i koreografima.

Uvijek opravdano postoji tabu kad se unaprijed snimljeni materijal, odnosno videointervencija unosi u kazalište, jer postoje dvije opasne pogreške: da autori budu banalni ili dekorativni. U Hrvatskoj su već videne samo predstave u kojima je korišten impozantan video, ali je on bio pokretna scenografija i distrakcija s glume na mjestima gdje gluma nije postavljena ili riješena. Ono što su Tomaž Pandur i Dorijan Kolundžija u "Medeji" nastojali napraviti je pronaći delikatan balans između dodatne razine priče koju su željeli ispričati novim medijem i ukupnog efekta u kojem inače spektakularna gluma u predstavi i video nisu međusobno narušeni. "Mislim da smo uspjeli napraviti cjelinu s razdvojenim, ali povezanim komponentama u kojima imamo glavnu kazališnu priču, ono u čemu gluma dominira, ali ono što je sekundarno nije ilustracija ili pojašnjenje glume, nego komponenta podsvjesnog koju često nismo u stanju vidjeti niti se može odglumiti uživo. Nekad se dogodi da glumac tumači lik koji na sceni glumi, a da publika gleda ono što je njegovo 'izvođenje izvođenja'. Iza toga može potkontekst kliznuti i teško ga je uhvatiti na sceni, a mi smo u 'Medeji' u tim čudnim trenucima imali previše slojeva značenja u onome što je primarna razina predstave pa smo odlučili prikazati i što je to važno, a podsvjesno - što je potkontekstno. U tom smislu smo koristili tehnologiju", rekao je ukratko Dorijan Kolundžija o svom angažmanu u predstavi.

MAGIČNI RITUAL KAZALIŠTA

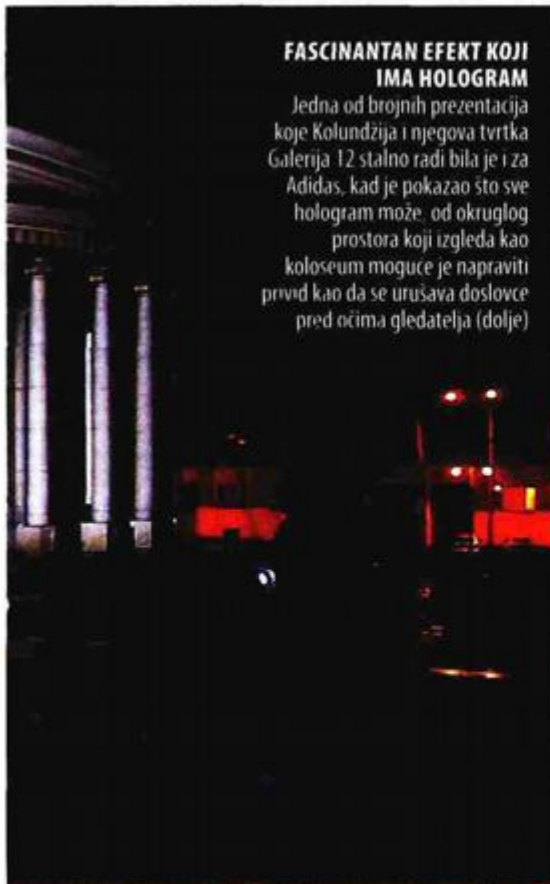
Tomaž Pandur i Dorijan Kolundžija složili su se da kazalište ne smije zazirati ni od čega što će mu omogućiti da priča bude temeljnije ispričana ne narušavajući pritom dva osnovna principa, a to su živa publika uz živo izvođenje i magični ritual odlaska u kazalište. Sve drugo uz to je dopušteno i poželjno.

Dorijan Kolundžija je profesionalac u području umjetnosti tehnologija, ali je imao veliki broj kazališnih iskustava i mahom su, kako on to kaže, "remeteća": "Prošle godine bio sam nacionalni kustos i autor nastupa Srbije na praškom kvadrigenalu

Uvijek opravdano postoji tabu kad se unaprijed snimljeni materijal, odnosno video i dvije opasne pogreške: **DA AUTORI BUDU BANALNI ILI DEKORATIVNI** Dorijan Kolundžija u 'Medeji' nastojali napraviti je pronaći delikatan balans između novim medijem i ukupnog efekta u kojem inače spektakularna gluma u predstavi i

FASCINANTAN EFEKT KOJI IMA HOLOGRAM

Jedna od brojnih prezentacija koje Kolundžija i njegova tvrtka Galerija 12 stalno radi bila je i za Adidas, kad je pokazao što sve hologram može: od okruglog prostora koji izgleda kao koloseum moguće je napraviti privid kao da se urušava doslovce pred očima gledatelja (dolje)

Intervencija unosi u kazalište, jer postoje
 Ono što su redatelj Tomaž Pandur i
 dodatne razine priče koji su željeli ispričati
 video nisu međusobno narušeni

kazališnog prostora i dizajna. Nastupio sam s programom koji su u potpunosti činili hologrami - imao sam živo izvođenje, ali se ono događalo na nekoliko različitih udaljenih lokacija, a publici je prenošeno putem holograma. Imali smo, dakle, pretpostavku živog izvođenja, susreta publike i izvođača, ali da ne dijele isti fizički prostor. Sve je bilo sad, samo nije bilo tu", opisao je svoj rad. I u "Medeji" je u početku postojala produkcijska pretpostavka holograma koji se temelje na principu "peperova duha", kakav su u svojim nastupima koristili, primjerice, Gorillaz ili Madonna, a to je nešto što radi Dorijan Kolundžija i njegova tvrtka. "Razmišljanjem o korištenju holograma u predstavi došli smo do dvije nedoumice. Prva je bila očigledna - produkcijski kapacitet predstave i ukupan budžet je iznimno nizak. S druge strane, s obzirom na to da je Tomaž odlučio raditi gotovo brutalni realizam u jednom segmentu predstave, odlučili smo da bi nam dvostruki realizam u smislu tehnološke izvedbe toga što je videomaterijal u gornjoj razini scene doveo do konflikta realnosti, što nismo htjeli postići. Odlučili smo napraviti videoobjekt i projekciju koja je adaptirana tako da daje dojam pojačane, predimenzionirane realnosti. Suština je da su nove tehnologije i umjetnost spoj koji se događa i primjenjuje svuda, ali žalost nas koji se time bavimo je što je korporativni sektor mnogo spremniji da u ranim fazama umjetničkih eksperimenata prepozna kapacitativnost spojeva novih tehnologija i umjetnosti i da ih preuzme. Tradicionalne umjetničke discipline kasne i boje se usvajanja onoga što su nova sredstva pričanja priče i dodatne razine pričanja priče", rekao je Dorijan Kolundžija.

Glumci koji glume u "Medeji" zbog snimanja virtualnog akvarija proveli su tri intenzivna dana u Beogradu. "Tomaž je želio da more pritišće i definira scenu i željeli smo prikazati taj dodatni potkontekst koji je neodglumljiv. Za snimanje smo iskoristili jedan bazen koji je služio za potrebe ronilaca te smo ga modificirali u studio tako što smo u njemu potopili dio rasvjete i nekoliko kazališnih glumaca kojima je to bilo zanimljivo iskustvo. Sve smo snimali u 'high speedu', odnosno usporeno, pa te snimke odaju dojam jedne ozbiljne gustoće i trajanja. Neki od segmenata toliko su usporeni i teški da izgledaju vječno, a upravo smo to trebali - da pokažemo neke iskone i konstante", rekao je.

U tri dana snimanja glumci su, osim što su se doslovno smežurali u vodi, snimali u prilično neugodnim uvjetima, u poluotvorenom bazenu uz vjetar i kišu. "Glumci su, kao i većina ljudi, inače navikli da drže dah onoliko koliko im treba da uzmu pijesak s metar i pol dubine. Ovdje su morali znatno dulje izdržati. Neki su iznenadili i nas, ali i same sebe - na primjer, Livio

Badurina bio je u panici da neće moći učiniti što se tražilo, a onda je u prvom zaronu odradio nešto za što smo svi bili sigurni da će biti nemoguće. Tomaž ima poseban talent da motivira glumce da izlaze iz svojih granica u svakom smislu. Alma Prca imala je sigurno 200 zarona u prva dva dana, ne računajući treći dan snimanja, i to noćna snimanja, po 13 sati", otkrio je Dorijan Kolundžija. Njega je nakon toga snimanja tek čekao veliki posao da bi se dobio materijal koji je predstavljen na premijeri u Dubrovniku. "Najprije je bilo potrebno napraviti kolor-korekciju, jer su snimke iz vode mutne i plavkaste. Zatim su uslijedila usporavanja i dobivanje dinamike, a onda su se radili kompjutorski generirani elementi koji spajaju žive snimke u natprirodne i izvanracionalne scene", opisao je taj dugotrajan proces. Iako se u "Medeji" napoljetku čini da je prisustvo videa diskretno, u smanjenoj verziji postoji 27 minuta videa, što je na razini produkcije nekog filma. A onda su se Dorijan Kolundžija i Tomaž Pandur dosjetili da ubace fizičko polijevanje vode preko ekrana u prostor glume i njome su na Lovrijencu, koje je nepristupačno i atmosferom i emocijom bogato mjesto, pojačali efekt nečega što je ionako futurističko. Hologramske projekcije s Lovrijenca kasnije će se adaptirati i za izvedbe u HNK.

TVORNICI JE SAD STUDIO

Galerija 12 jedna je od malobrojnih tvrtki u svijetu koja stvara holograme, a Dorijanu Kolundžiju uopće ne zvuči neobično ako klijent od njega zatraži da se pred publikom iz malih čestica stvori čovjek koji će, na primjer, održati neku prezentaciju.

"Hologrami funkcioniraju prema principu koji je prema nekim pisanim dokumentima postavljen 1021. godine u arapskoj optici. Tada je prvi put opisana mogućnost takve optičke varke. U posljednjih 20 godina to je jako unaprijeđeno u nekoliko odvojenih inicijativa i sad postoje ogromne i male tvrtke koje se bave upotrebom takve tehnologije u komercijalne i umjetničke svrhe te njezinim daljnjim unapređivanjem. No, u suštini je sve to puka prijevara oka", opisao je Dorijan Kolundžija svoj posao, ali i pojasnio da je ono što izgleda kao u prostor projicirana slika zapravo sustav refleksa preko gotovo nevidljivih folija tako da objekt izgleda kao da lebdi u prostoru. Ono što promatrač gleda je refleksa projicirane slike pod kutom od 45 stupnjeva. Primjer za primjenu holograma bio je hologramski koncert grupe Naked, kojom se u Srbiji predstavila telekomunikacijska kompanija Telenor - živi bend svirao je pred publikom s animiranim elementima preko njih. "Napravili smo da se udvostruče izvođači, pa su izvođači uživo svirali, ali su se iz njih izdvajali hologramski prikazi njih

NEPRESUŠNE MOGUĆNOSTI

Nastup grupe Naked, iznad čijih su članova tijekom nastupa 'lebdjeli' njihovi hologramski blizanci, samo je jedan od efekata koje može proizvesti Galerija 12 Dorijana Kolundžije

također su osebujni: nalaze se u 600 kvadrata prostora koji je na nekim dijelovima visok i po 15 metara i izgleda blago rečeno neobično. "Galerija 12 nalazi se u starom pogonu za proizvodnju industrijskog kisika za nekadašnje brodogradilište Tito. Tvornica s kotlovima eksplodirala je 1976. godine, dva mjeseca prije nego što sam se ja rodio, a mi smo je unajmili prije pet godina i od onako razvaljene napravili studio i radne prostore", rekao je Dorijan Kolundžija. Njegov drugi ured nalazi se u Dubaju, jer je, kaže, s Arapima prilično komplicirano raditi.

"Otvorili smo tamo ured jer su nepovjerljivi i udaljena komunikacija kod njih ne funkcionira. Što se tiče produkcijskih uvjeta, tamo je više novca, ali zahtjevi i kreativna te ukupno produkcijsko pakiranje komplicirano je budući da oni imaju ideju kako to treba izgledati, ali ta je ideja limitirajuća za nas. Radili smo nekoliko projekata u Emiratima i svi su imali potpuno isti set elemenata: Arap, sokol, deve, konji i iz pustinje raste veliki grad. I onda ponov-

Razmišljanjem o korištenju holograma u predstavi došli smo do dvije nedoumice. **PRVA: PRODUKCIJSKI KAPACITET I BUDŽET JE NIZAK.** S druge strane, s obzirom na to da je Tomaž odlučio raditi brutalni realizam, dvostruki realizam doveo bi do konflikta realnosti, što nismo htjeli postići. Odlučili smo napraviti videoobjekt i projekciju koja je adaptirana tako da daje dojam predimenzionirane realnosti

samih. Bio je to party, odnosno iskustvo za samo 30 odabranih ljudi, uglavnom vlasnika medijskih kuća", rekao je i dodao kako su u svijetu profesionalci u njegovu području iznimno rijetki. "Malo je tvrtki koje su poput Galerije 12 dovoljno fleksibilne da spoje pet različitih stvari i kombiniraju ih u manifestaciji što god ona bila, kazališna predstava, reklama ili vanjski performanse", istaknuo je.

Danas Dorijan Kolundžija predaje nove medije na Fakultetu za umjetnost i dizajn Megatrend Univerziteta u Beogradu. A novim medijima počeo se baviti tragajući za novim izazovima. Studirao je fotografiju i od 1995. do 2000. na svojim je fotografijama ubacivao neprimjetne kompjutorske intervencije zahvaljujući kojima su fotografije postajale pomalo nadrealne. Nakon studija otišao je u Ameriku. U Milwaukeeju, savezna država Wisconsin, formirao se posve novi odsjek za umjetnost i tehnologiju za koji su povukli predavače s najuglednijih sličnih škola iz ostalih dijelova Amerike. "Ja sam bio prva generacija postdiplomaca na tom odsjeku i još sam završio dodatni postdiplomski program u Chicagu za koji sam također dobio stipendiju. Vratio sam se u Srbiju i odlučio napraviti studio i kolektiv koji će se baviti novim

tehnologijama. Pozvao sam svoje poznanike da se također vrate sa sličnih studija na kojima su bili i tako smo počeli. U početku nas je bilo samo četvero s dva kompjutora i srpskim klijentima potpuno nepismenim za nove tehnologije. Sad se to promijenilo. Ljudi znaju za nas i prate novitete, a radimo svugdje u Europi i Ujedinjenim Arapskim Emiratima", rekao je.

POSLOVI SAMO ČEKAJU

Nakon svakog obavljenog posla Galerija 12 dočeka novi, još veći posao. "Klijente ne moramo tražiti, nego oni nađu nas. Na primjer, napravili smo u Beču jedan kinetički zid u interijeru i odmah dobili još pet poziva u Austriji za slične stvari. Nakon što smo u Oslu radili instalacije za Telenorovu centralu, zvali su nas za otvorenje izložbe o Gandhiju u Nordijskom mirovnom centru i jedne izložbe sa ženskim laureatima u Stockholmu", rekao je.

Dorijan Kolundžija poput svih kreativaca živi, pa i izgleda, drugačije od prosječnih ljudi. Njegova duga kosa najčešće je zavezana u pletenicu, a zanimljivo je i njegovo omiljeno prijevozno sredstvo po gradu - veliki izvanserijski žuti quad za koji njegovi suradnici u šali kažu da izgleda kao podivljali motokultivator. Uredi Galerije 12

no sve to na različite načine", opisao je svoja iskustva.

O cijenama holograma i ostalih usluga teško je govoriti, ali one variraju u rasponima od 20.000 do 300.000 eura, ovisno o dimenziji i količini sadržaja koji se treba producirati. "Bilo je zahtjeva u postprodukciji da se napravi dva sata materijala na razini Avatara, bile su to komplicirane intervencije i posao od devet mjeseci za cijeli naš tim. Od tehnologija koristimo što god nam padne na pamet da bismo postigli neko novo iskustvo za promatrača ili korisnika. Primjerice, često radimo videomapping ili reality marketing preko markera, pogotovo za autoindustriju. Osoba na promociji dobiva časopis u kojemu je marker, a ako kod kuće stavi taj marker ispred kompjutora, ode na određenu web stranicu i upali kameru na kompjutoru, ona registrira taj marker pa se u prostoru preko njega formira 3D objekt, točnije hologramski se pojavi model automobila koji osoba može okretati, otvarati mu vrata i promatrati ga po želji", otkrio je. Kako je rekao Dorijan Kolundžija, vrlo je izgledno da će uskoro u budućnosti postati komercijalno dostupni i fotoalbumi u tri dimenzije, kao i dosta toga što se trenutačno čini nezamislivim. U Galeriji 12 takvi noviteti već su postali sadašnjost. ■